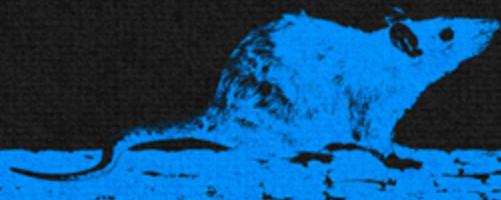

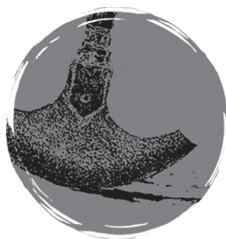

Edgar Allan

POFF

JÁMA A KYVADLO
A JINÉ POVÍDKY

JÁMA A KYVADLO
A JINÉ POVÍDKY

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Josef Schwarz – dědicové c/o Dilia, 1959, 1970, 1975;
Ladislav Šenkyřík, 1998, 2024

Cover © Dark Crayon, 2024

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2024

ISBN 978-80-277-5209-6 (pdf)

JÁMA A KYVADLO
A JINÉ POVÍDKY

přeložili Josef Schwarz
a Ladislav Šenkyřík

FOBOS

OBSAH

Zlatý brouk (<i>JS</i>)	→	5
Pád do Malströmu (<i>JS</i>)	→	45
Vraždy v ulici Morgue (<i>JS</i>)	→	65
Záhada Marie Rogêtové (<i>JS</i>)	→	105
Černý kocour (<i>JS</i>)	→	159
Jáma a kyvadlo (<i>JS</i>)	→	171
Maska Červené smrti (<i>JS</i>)	→	189
Ostrov víl (<i>JS</i>)	→	197
Medailón (<i>JS</i>)	→	203
Zrádné srdce (<i>JS</i>)	→	209
O šizení jakožto exaktní vědě (<i>JS</i>)	→	217
Rozhovor Mona a Uny (<i>LŠ</i>)	→	229
Filosofie nábytku (<i>LŠ</i>)	→	241
Muž davu (<i>JS</i>)	→	249
Nikdy se s čertem nesázej o hlavu! (<i>JS</i>)	→	259

Arnheimské panství neboli Zahrada v krajině (LŠ)	→	271
Eleonora (JS)	→	291
Příběh z Rozeklaných hor (JS)	→	299
Tři neděle v týdnu (JS)	→	311
Deník Julia Rodmana (LŠ)	→	319
Poznámky	→	403

ZLATÝ BROUK

*Hrome! Ten chlapík tančí šíleně!
Kousla ho tarantule!*

Charles Dibdin, *Všecko špatně*

Před mnoha lety jsem se důvěrně spřátelil s jistým panem Williamem Legrandem. Pocházel ze staré hugenotské rodiny a byl kdysi zámožný; četné pohromy ho však přivedly na mizinu. Aby unikl ponížení z tohoto neštěstí, opustil město svých předků New Orleans a usadil se na Sullivanově ostrově nedaleko Charlestonu v Jižní Karolíně.

Je to prapodivný ostrov. Tvoří jej bezmála jen mořská písčina a je asi tři míle dlouhý. Jeho šířka nepřesahuje nikde čtvrt míle. Od pevniny jej odděluje téměř nepostřehnutelná úžina, která se prodírá bujným rákosem a kalem, kde rádi hnízdí bahňáci. Jak se dá předpokládat, vegetace je tu málo anebo je zakrslá. Mohutnější stromy tu nerostou. Nedaleko západního cípu ostrova, tam, kde stojí pevnost Fort Moultrie a pár ubohých chat, do kterých v létě prchají lidé před charlestonekým prachem a zimnicí, rostou sice ostnaté nízké palmy, ale jinak je celý ostrov kromě tohoto kousku na západě a pruhu tvrdé, bílé pláže u moře pokryt hustým porostem sladce vonící myrty, kterou si tolik cení angličtí zahradníci. Keře tu často dosahují až patnácti i dvaceti

stop a tvoří téměř neproniknutelnou houštinu, prosakující vzduch těžkou vůní.

V nejzapadlejším zákoutí této houštiny, nedaleko východního, tedy odlehlejšího cípu ostrova, postavil si Legrand malou chatu, ve které právě pobýval, když jsem se s ním čirou náhodou seznámil. Záhy se mezi námi vyvinulo přátelství – tento poustevník vzbuzoval v mnohém ohledu zájem i úctu. Poznal jsem, že je velmi vzdělaný, že má mimořádné duševní schopnosti, ale že je to chorobný misantrop a podléhá náladovým rozmarům střídavého nadšení a zasmušilosti. Měl v chatě mnoho knih, ale moc se jim nevěnoval. Nejvíc ho těšila honba a rybolov anebo se rád toulal po pláži a brouzдал houštím za škeblemi či nějakým novým druhem hmyzu; jeho entomologickou sbírku by mu mohl závidět i Swammerdam. Na těchto výpravách ho obyčejně doprovázel starý černoch jménem Jupiter, který byl sice ještě před rodinnou pohromou propuštěn na svobodu, ale kterého nikdo ani hrozbami, ani sliby nedokázal přinutit, aby se vzdal něčeho, co považoval za své právo – totiž sloužit do roztrhání těla mladému „milospanu Willovi“. Není zcela vyloučeno, že příbuzní, kteří si o Legrandovi mysleli, že to v hlavě nemá tak docela v pořádku, záměrně tuto tvrdošijnost Jupiterovi naočkovali, aby měl poustevník nějaký dohled a ochranu.

Zimy v zeměpisné poloze Sullivanova ostrova bývají málokdy tuhé a na podzim to bývá událost, musí-li se někdy rozdělat oheň. Ale asi v polovině října jistého roku nastal přece jen velmi mrazivý den.

Krátce před západem slunce jsem se prodral věčně zelenými křovisky k přítelově chatě. Už několik týdnů jsem u něho nebyl – bydlel jsem sice v Charlestonu, jen devět mil od ostrova, ale tenkrát se sem necestovalo tak pohodlně jako dnes. Když jsem dorazil k chatě, jako obyčejně jsem zaklepal, a když se nikdo neozval, vytáhl jsem ze smluveného

úkrytu klíč, odemkl dveře a vešel. V krbu plápolal pěkný ohniček. Bylo to nečekané, ale velmi příjemné překvapení. Svlékl jsem si kabát, přistrčil křeslo k praskajícím polenům a trpělivě čekal, až přijdou hostitelé.

Dorazili brzy po setmění a velmi srdečně mne přivítali. Jupiter se šklebil od ucha k uchu a hned začal chystat několik bahňáků k večeři. Legrand měl zas jeden ze svých záchvatů – jak jinak bych tomu měl říkat –, záchvatů nadšení. Nalezl neznámou dvojskořepinnou škebli, tvořící nový druh, a nadto uštvál a chytil za Jupiterovy pomoci chrobáka, a to prý je úplný objev – ovšem ještě by rád slyšel můj názor zítra ráno.

„A proč ne dnes?“ zeptal jsem se – mnul jsem si přitom ruce nad žárem a posílal celou čeleď chrobáků k čertu.

„Vidíte, to jsem měl vědět, že jste tady!“ řekl Legrand. „Ale už jsem vás tu tak dávno neviděl – jak jsem mohl předvídat, že se zrovna dnes ukážete? Když jsem se vracel domů, potkal jsem poručíka G. z pevnosti a brouka jsem mu, já blázen, půjčil; takže ho neuvídíte dřív než ráno. Zůstaňte tu přes noc a já pro něj hned, jak vyjde slunce, pošlu Jupa. Něco tak nádherného jste neviděl!“

„Co – východ slunce?“

„Ale hlouposti – brouka! Je vám leskle zlatý – velký asi jako americký ořech –, má dvě uhlově černé skvrny na jednom konci hřbetu a ještě jednu, o něco delší, na druhém. Tykadla má –“

„Taky zlatý – jako všecinko,“ vpadl mu do řeči Jupiter, „pořád vám říkám, milospane Will – ten brouk je skrz naskrz zlatej, všecko je to na něm poctivý zlato, i s křídla – v životě jsem tak těžkýho brouka neměl v ruce.“

„No dobrá, řekněme, že je zlatý, Jupe,“ odpověděl Legrand, a jak se mi zdálo, poněkud vážnějším tónem, než bylo třeba, „ale kvůli tomu nemusíš spálit drůbež. Snad ta barva –“ obrátil se opět ke mně – „skutečně Jupitera opravňuje

k takovým řečem. Krovky mu svítí tak třpytivým, kovovým leskem – to jste prostě neviděl, no, ale to posoudíte až zítra. Zatím vám mohu aspoň přibližně naznačit jeho tvar.“ Při těchto slovech se posadil k malému stolečku, na němž bylo pero a inkoust, ale papír žádný. Podíval se po nějakém do zásuvky, ale nic tam nenašel.

„Nevadí,“ řekl nakonec, „tohle mi stačí,“ a z kapsy u vesty vytáhl kus, jak se mi zdálo, velmi špinavého kancelářského papíru a cosi na něj perem načmáral. Protože mi bylo pořád ještě chladno, zatím jsem se od ohniště nehýbal. Když Legrand kresbu dokončil, od stolku mi ji podal. Jen jsem ji však vzal do ruky, ozvalo se silné vrčení a po něm škrábání na dveře. Jupiter je otevřel a do místnosti se vrátil Legrandův veliký novofundlandský pes, skočil mi na ramena a radostně se ke mně lísal; hodně jsem si ho totiž všimal za svých dřívějších návštěv. Když se vydováděl, pohlédl jsem na papír, a popravdě řečeno, byl jsem dost zmaten z toho, co můj přítel nakreslil.

„Nu,“ řekl jsem po delším zkoumání kresby, „tohle je ale divný brouk, to musím přiznat – nic takového neznám a nikdy jsem podobnou věc neviděl, ledaže by to byla lebka nebo umrlčí hlava – té se to totiž ze všeho nejvíc podobá, aspoň já to tak vidím.“

„Umrličí hlava!“ opakoval Legrand. „Nu – prosím, na papíře to bezpochyby má jakous takous podobu. Ty dvě tečky nahoře vypadají jako oči, že? A ta delší skvrna dole jako ústa – a taky celkový tvar je oválný.“

„To je možné,“ řekl jsem, „ale spíš to bude tím, že nejste malíř, Legrande. Musím se s tím broukem seznámit osobně, abych se dozvěděl, jak skutečně vypadá.“

„Tak tedy nevím,“ řekl poněkud podrážděně, „kreslím docela slušně – aspoň bych měl kreslit –, měl jsem dobré učitele a troufám si o sobě tvrdit, že nejsem úplný tupec.“

„Ale milý příteli, to přece nemyslíte vážně,“ řekl jsem, „tohle je docela ucházející lebka – dokonce bych řekl, že je to výborná lebka podle běžných představ o těchto fyziologických útvarech – a ten váš chrobák je dozajista ten nejpodivnější chrobák na světě, jestli to má být on. Víte, že bychom z toho znamení mohli sestavit pěkně strašidelnou historku? Podle všeho nazvete brouka *Scarabeus caput hominis* nebo tak nějak – v přírodopise se najde spousta podobných názvů. Ale kde jsou tykadla, o kterých jste mluvil?“

„Tykadla!“ řekl Legrand, kterého hovor na toto téma zřejmě nevysvětlitelně vzrušoval, „tykadla přece vidíte, ne? Nakreslil jsem je tak jasně, jak jasně jsem je viděl u brouka, a domnívám se, že to stačí.“

„No dobrá,“ řekl jsem, „snad jste je nakreslil – ale přesto je nevidím –“ a podal jsem mu papír bez dalších poznámek – nechtěl jsem ho už dráždit; ten náhlý obrat mne však překvapil; Legrandova nedůtklivost mne mátlá – a pokud jde o kresbu brouka, zcela určitě jsem na ní tykadla neviděl a celek se opravdu velmi podobal běžným tvarům umrlčí lebky.

Vzal ode mne papír velmi mrzutě a už jej chtěl zmačkat a patrně hodit do ohně, ale jak se na něj letmo podíval, cosi ho vážně zaujalo. Náhle ve tváři zrudl a hned zase pobledl. Chvilí seděl u stolku a kresbu podrobně zkoumal. Pak vstal, vzal ze stolu svíčku a šel si sednout na lodní kufr do odlehlého kouta místnosti. Tam zase papír úzkostlivě prohlížel a všelijak jej přitom obracel; nic však neříkal. Já jsem jen žasl nad jeho počínáním, ale myslel jsem, že bude moudřejší, nebudu-li svými poznámkami provokovat jeho rostoucí rozladěnost. Náhle vytáhl z kabátu náprsní tašku, pečlivě do ní papír vložil a uložil ji do psacího stolu, který zamkl. Poté se sice poněkud uklidnil, ale jeho dřívější nadšená nálada byla tatam. Připadal mi však spíš roztržitý než mrzutý. Během

večera se čím dál víc hroužil do snění, z kterého jsem ho ani žertovným špičkováním nedokázal vytrhnout. Měl jsem v úmyslu přenocovat v chatě, jak jsem to dělával předtím, ale když jsem viděl hostitele v takové náladě, připadalo mi vhodnější odejít. Nenaléhal, abych zůstal, ale když jsem se s ním loučil, stiskl mi ruku srdečněji než jindy.

Asi měsíc nato (a celou tu dobu jsem Legranda neviděl) mne v Charlestonu navštívil jeho sluha Jupiter. Nikdy jsem toho černého dobráka neviděl tak sklíčeného a už jsem měl strach, že mého přítele potkalo nějaké vážné neštěstí.

„Nu, Jupe,“ řekl jsem, „copak se děje? Jak se daří pánovi?“

„No, abych řek pravdu, milospane, není mu zrovna nejlíp.“

„Není mu dobře? To nerad slyším. Na co si stěžuje?“

„To je právě vono! Že von si jaktěživ na nic nestěžuje – ale stejně je mu moc a moc zle.“

„Je mu moc zle, Jupitere? Proč jsi mi to neřekl hned? Musí ležet?“

„Ale kdepak! Nic nemusí – v tom je celej kámen ourazu – a přeci mu to nedá. Chudák milospán Will mi dělá ukrutně těžkou hlavu.“

„Poslyš, Jupitere, já bych se rád dověděl, o čem to mluvíš. Povídáš, že je pánovi zle. Neřekl ti, co ho bolí?“

„Ale milospane, to si nemusíte hned tak brát. Von milospán Will sice říká, že mu nic neschází, to jo, ale proč teda mašíruje pořád jak divej, kouká do země, hlavu sehnutou, ramena vystrčený, bílej jak husa? A celej čas ho držej ty cifry –“

„Co že ho drží, Jupitere?“

„Ale ty cifry nebo jaký klikyháky, co si pořád píše na tabulce – něco tak divnýho sem jaktživ neviděl. Až sem se vám toho začal bát, to vám povídám. To víte, musím ho hlídat jako vostříž. Tuhle mi uplách z domu eště před ránem a zůstal pak celej boží den venku. Už sem vám měl na něj připravenou hůl, že mu jich pár pořádných vsolím, až se vrátí – ale

jakej už sem blázen, pak sem holt neměl to srdce – to že tak mizerně vypadal.“

„Jak? Co – aha, dobře! Ale myslím, že bys na toho nešťastníka neměl být moc přísný – nemlať ho, Jupiterě – to on zvlášť dobře nesnáší. Ale vůbec nic tě nenapadá, co by mohlo způsobit tu jeho nemoc nebo spíš změnu v chování? Stalo se snad něco nepříjemného mezitím, co jsem u vás nebyl?“

„To ne, milospáne, nic nepříjemného se nestalo mezitím – ale mám vobavy, že už předtím – zrovinka ten den to bylo, co ste byl u nás.“

„Jak to? Co tím myslíš?“

„Co, milospáne – no přeci toho brouka – to je vono.“

„Cože?“

„No brouka – na to bych vzal jed, že milospána Willa kous ten zlatěj brouk někam do hlavy.“

„A je nějaký důvod k takové domněnce, Jupiterě?“

„Na to není důvod, na to sou kusadla a drápy. Jaktěživ sem takovýho satanskýho brouka neviděl – aby kopal a kousal do všeho, co mu přijde do rány. Sotva ho milospán Will chytil, dřív než by řek švec, ho už zasejc pustil – a povídám vám, že v tu chvíli už musel bejt kousnutej. Mně samotnýmu se ta huba vod toho brouka hned vod začátku nelíbila, a taky bych na něj prstem nešáh – chyt sem ho do kusu papíru, co sem tam našel. Taky sem ho do něj zabalil a eště kus papíru sem mu nacpal do huby – tak se na to musí.“

„A myslíš tedy, že pána opravdu brouk kousl a že je z toho nemocný?“

„Já si vo tom nic nemyslím – já to vím. Pročpak se mu pořád zdá vo zlatě? Inu proto, že ho kous zlatěj brouk – to dá snad rozum, ne? Už sem vo těch broukách slyšel všelicos předtím.“

„Jak to ale víš, že se mu zdá o zlatě?“

„Jak to vím? No, poněvadž vo tom mluví ze spaní – tak to vím.“

„Nu, Jupe, možná že máš pravdu. Ale řekni mi, jaké šťastné okolnosti mohu vděčit za to, žes mne dnes poctil svou návštěvou?“

„Co má bejt, milospane?“

„Nějaký vzkaz od pana Legranda jsi mi nepřinesl?“

„Ne, milospane, jen tohle nesu,“ a Jupiter mi podal lístek, na němž stálo:

Milý příteli,

proč jsem Vás tu už tak dlouho neviděl? Doufám, že nejste tak pošetilý, abyste se urážel pro trochu mé příkrosti; ale ne, to jistě ne.

Od té doby, co jsem Vás neviděl, mne cosi velmi znepokojilo. Musím Vám něco říci, ale těžko se mi to sděluje, ba ani nevím, mám-li s tím ven.

Poslední dny jsem se necítil zvláště dobře a chudák Jupiter mne tak obtěžuje svou dobře míněnou starostlivostí, že už to není k vydržení. Věřil byste tomu? Onehdy si na mne přichystal ohromnou hůl, že prý mne vyplatí, protože jsem mu utekl a strávil celý den – solus – v kopcích na pevnině. Namouduši věřím, že mne před výpraskem zachránilo to, jak mizerně jsem vypadal.

Od našeho setkání mi do sbírky nic nového nepřibýlo.

Jestliže se Vám to jen trochu hodí, přijedte s Jupiterem. Určitě přijedte. Rád bych Vás ještě dnes večer viděl – je to důležité. Ujišťuji Vás, že jde opravdu o krajně důležitou věc.

Vždy Váš

William Legrand

Na tónu tohoto dopisu mne cosi velmi zneklidnilo. Legrand přece píše podstatně odlišným stylem. O čem to

jenom blouzní? Jaká ztřeštěnost ho to zase posedla? Co to může být za „krajně důležitou věc“, kterou musí se mnou projednat? To, co o něm povídal Jupiter, nevěstilo nic dobrého. Měl jsem strach, jestli ho snad rodinné neštěstí, které ho nepřestávalo trápit, vážně nevyšinulo. A proto jsem se bez meškání vypravil s černochem.

Když jsme dorazili k hrázi, všiml jsem si, že na dně člunu, s kterým jsme se měli přepravit na ostrov, leží kosa a tři rýče – všechno zřejmě nové.

„Co má tohle všechno znamenat, Jupe?“ zeptal jsem se.

„No kosa, milospane, a s tímhle se reje.“

„To je správné, ale proč je to tady?“

„To mně milospán Will nakázal, abych mu ty věci ve městě koupil – musel jsem za ně dát hříšný peníze.“

„Ale pro všechny záhady světa mi pověz, na co ten tvůj milospán Will bude potřebovat kosu a tři rýče?“

„To teda nevím, na to má hlava nestačí, a ať se propadnu, esli to ví on. Ale za všechno může ten brouk.“

Když jsem viděl, že s Jupiterem nic nepořídím, protože má na mozku skutečně jen „toho brouka“, nastoupil jsem na člun a napjal plachtu. Vál příznivý, ostrý větřík a brzy jsme vpluli do malého zálivu severně od Fort Moultrie a po dvou mílích cesty jsme došli k chatě. Byly asi tři hodiny odpoledne. Legrand nás už dychtivě očekával. Sevřel mi ruku se vzrušenou naléhavostí, což mne znepokojilo a také ve mně posílilo předchozí podezření. Tvář měl až úděsně bledou a hluboce posazené oči mu planuly zvláštním, nepřirozeným třípytem. Poptal jsem se ho krátce na zdraví a pak mě nenapadlo nic vhodnějšího než vznést dotaz, zda mu už poručík G. vrátil chrobáka.

„Samozřejmě,“ odpověděl a silně přitom zrudl, „hned příští ráno mi ho přinesl. Za nic na světě bych se s tím chrobákem nerozloučil. Víte, že je pravda, co o něm tvrdí Jupiter?“

„V jakém smyslu?“ zeptal jsem se se smutnou předtuchou v srdci.

„Totiž, že ten brouk je z *pravého zlata*.“ Řekl to naprosto vážným, upřímným tónem a já jsem se nevýslovně zděsil.

„Na tomhle brouku zbohatnu,“ pokračoval s triumfálním úsměvem, „s ním znovu získám rodinný majetek. A proto se nedivte, že si ho tak cením. Štěstěna uznala, že jsem ho hoden, svěřila mi ho – teď stačí, abych s ním správně zacházel, a sám už mne zavede ke zlatu. Jupitero, přines mi toho chrobáka!“

„Co – brouka, milospane? S tím broukem nechci mít co dělat – musíte si pro něj sám.“ Nato Legrand s vážným, důstojným výrazem vstal a přinesl mi brouka ze skleněného pouzdra, ve kterém ho choval. Byl to nádherný skarab, tehdy ještě neznámý přírodovědcům a z vědeckého hlediska jistě vzácná kořist. Na jednom konci hřbetu měl dvě kulaté černé skvrny a na druhém jednu podlouhlou. Krovky měl nesmírně tvrdé a lesklé – blyštěly se opravdu jako zlato. Také váha hmyzu byla pozoruhodná, a dám-li dohromady všechny tyto činitele, ani Jupiterovi nezazlívám jeho názor na brouka; proč se však Legrand s tímto názorem ztotožňuje, to mi zaboha nešlo na rozum.

„Poslal jsem pro vás,“ oslovil mne pateticky, když jsem si brouka jak náleží prohlédl, „poslal jsem pro vás, abyste mi poradil a pomohl, až budu prosazovat přání osudu i přání brouka –“

„Můj milý Legrande,“ rázně jsem ho přerušil, „vám jistě není dobře, rádím vám, abyste se šetřil – měl byste si jít lehnout. Zůstanu u vás pár dní, dokud se z tohohle nezotavíte. Máte jistě horečku a –“

„Změřte mi tep,“ řekl.

Sáhl jsem mu na tepnu, a popravdě řečeno, nezjistil jsem nejslabší náznak zvýšené teploty.

„Je ale možné, že jste nemocný a nemáte horečku. Dovolte, abych vám předepsal tuto léčbu: předně, ihned si půjdete lehnout. Potom –“

„Mýlíte se,“ vpadl mi do řeči, „je mi tak dobře, jak mi jen může být – v napětí, které prožívám. Jestli to ale se mnou myslíte opravdu přátelsky, pak mne toho napětí zbavíte.“

„A jak to mám provést?“

„Je to lehké. Podniknu s Jupiterem výpravu do kopců na pevnině a budeme při tom potřebovat pomoc člověka, na kterého se dá spolehnout. A vy jste jediný, komu důvěřujeme. Ať už se nám ta věc podaří, nebo ne, v obojím případě mi to přinese uklidnění.“

„Milerád bych vám pomohl,“ odpověděl jsem, „ale řekněte vážně, Legrande, má ten brouk co dělat s vaší výpravou do hor?“

„Má.“

„Pak se ovšem takového bláznovství nezúčastním.“

„To mě mrzí – moc mě to mrzí – protože to budeme musit podniknout sami.“

Podniknout sami! Ten člověk namouduši zešílel –

„Ale počkejte! Jak dlouho chcete zůstat pryč?“

„Patrně celou noc. Vyrážíme okamžitě, a buď jak buď, před úsvitem jsme zpátky.“

„A slíbíte mi na svou čest, že až tenhle váš vrtoch skončí a záležitost s broukem se vyřídí (pane na nebi!) k vaší spokojenosti, že se vrátíte domů a bez odmluv se podřídíte mým pokynům jako pokynům svého lékaře?“

„Ano – to slibuji. Ale teď abychom vyšli – nemáme času nazbyt.“

S těžkým srdcem jsem přítele doprovázel. Vyrázili jsme kolem čtvrté – Legrand, Jupiter, pes a já. Jupiter vzal s sebou kosu a rýče a trval na tom, že všechno ponese sám – a mně se zdálo, že spíše ze strachu, aby se některý kus nářadí nepřipletl

do ruky jeho pánovi, než z nějaké přemíry pýle a ochoty. Tvářil se strašně zarputile a celou cestu mu z úst nevyšla jiná slova než „ten zatracený brouk“. Já jsem měl na starosti dvě zlodějské svítilny, kdežto Legrand se spokojil pouze s chrobákem, kterého nesl přivázaného na konci provázku a při chůzi s ním točil a škubal, tváře se přitom jako čaroděj.

Když jsem si všiml tohoto posledního neklamného důkazu Legrandovy pomatenosti, bylo mi opravdu do pláče. Řekl jsem si však, že k jeho rozmarům budu zatím shovívavý anebo počkám, až budu moci zakročit rázněji a úspěšněji. Mezitím jsem se ho pilně vyptával, co vlastně touto expedicí sleduje, ale vše marno. Jakmile se mu podařilo zatahnout mne do podniku, už se mu zřejmě nechtělo bavit se o méně významných věcech a na všechny mé dotazy jen blahovlně odpovídal: „Uvidíme!“

Přeplavili jsme se na člunu přes úžinku na horním konci ostrova, vystoupili na vyvýšený břeh pevniny a pokračovali v cestě severozápadním směrem v nesmírně divokém a pustém úseku kraje, kde nebylo vidět jedinou stopu po lidské noze. Legrand nás cílevědomě vedl a jen tu a tam se na chvilku zastavoval, aby si ověřil jisté značky, které si zřejmě sám za dřívější cesty udělal.

Takhle jsme putovali asi dvě hodiny a zrovna zapadalo slunce, když jsme vcházeli do krajiny daleko pustší, než jsem kdy viděl. Byla to jakási náhorní plošina pod temenem takřka nepřístupného svahu, který byl od úpatí až k vrcholu hustě zalesněn a místy přerván ohromnými převislými útesy; tyto skály jako by volně ležely na zemi a mnohé z nich se nezřítily do údolí jen proto, že byly zaklesnuty do stromů. Hluboké strže, vybíhající na všechny strany, dodávaly místu ještě pochmurnější velebnosti.

Plošina, na níž jsme se vyšplhali, byla hustě porostlá houštím a brzy jsme zjistili, že bychom si tudy bez kosa

cestu vůbec neprokleštili. Jupiter nám podle pokynů svého pána prosekával stezku k patě ohromně vysokého lyrovníku, který stál v rovině s osmi či deseti duby a všechny je převyšoval – a ostatně všechny stromy, které jsem až dosud poznal – krásou listů i jejich tvarem, košatostí větví a celým svým majestátním zjevem. Když jsme k tomuto stromu dorazili, Legrand se obrátil na Jupitera s otázkou, zda by dokázal vylézt nahoru. To starocha zřejmě dost ohromilo a chvíli váhal s odpovědí. Pak přistoupil k obrovitému kmenu, pomalu jej obešel a velmi pozorně jej zkoumal. Když průzkum ukončil, řekl jenom: „Ano, milospane, Jup vyleze na každéj strom, kerej se mu v životě nachomejtne.“

„Tak už ať jsi nahoře – brzy se setmí a nebudeme vidět na práci.“

„Jak vysoko mám lízt, milospane?“ zeptal se Jupiter.

„Nejdříve se vyšplhej po hlavním kmeni a já ti pak řeknu kudy dál – počkej! Tady toho brouka si vezmi s sebou.“

„Brouka! Milospane Will – toho zlatýho?“ zvolal černocho a polekaně couval – „co jsem proved, že mám toho brouka tahat na strom? To mě ani nenapadne.“

„Jestli se bojíš, Jupe, takový velký, statný černocho, vzít do ruky malého, neškodného mrtvého broučka, nu, pak ho můžeš táhnout tady na šňůrce – když ho ale vůbec s sebou nevezmeš, budu ti muset rozbít hlavu touhle lopatou.“

„Co zas má bejt, milospane?“ řekl Jup, kterého hanba zřejmě obměkčila; „pořád si takhle dobírat starýho negra. Stejně sem dělal jenom švandu. Prosím vás, já – a bát se brouka. Co je mi do brouka?“ Nato obežřele uchopil konec provázku, a drže si hmyz tak daleko od těla, jak to jen šlo, chystal se lézt na strom.

Mladý lyrovník tulipovitý neboli *Liriodendron tulipifera*, nejnádhernejší americký lesní velikán, má podivuhodně hladký kmen a vyráží do velké výšky bez postranních větví;

ve zralejším věku však jeho kůra zesukovatí a zvrásní a na pni vyrůstá mnoho krátkých výhonků. A tak tedy vylézt na strom, který stál před námi, vypadalo nesnadnější, než to doopravdy bylo. Jupiter se těsně přimkl koleny i pažemi k ohromnému kmeni, rukama se zachycoval výčnělků, bosé prsty nohou zaklesával do škvír, a přestože dvakrát málem sletěl, nakonec se vydrápal do první velké rozsochy. Pak měl zřejmě dojem, že jeho úkol v jádře skončil. Nu, nebezpečí měl lezec opravdu za sebou, třebaže byl nějakých šedesát sedmdesát stop nad zemí.

„Kudy teď, milospáne Will?“ zeptal se.

„Lez nahoru po nejsilnější větvi – po té, co je na téhle straně,“ řekl Legrand. Černoch ho hbitě poslechl a zřejmě bez nesnází šplhal výš a výš, až se jeho zmenšená postava nadobro ztrácela v hustém listoví, které ji obklopovalo. Pak se ozvalo jeho halekání.

„Jak daleko mám ještě lízt?“

„Jak jsi už vysoko?“ ptal se Legrand.

„Už moc,“ odpovídal černoch, „už koukám skrz vršek na nebe.“

„Nebe si nevšímej – poslouchej, co ti říkám. Podívej se po kmeni dolů a spočítej pod sebou větve na téhle straně. Kolik větví jsi minul?“

„Jednu, dvě, tři, čtyry, pět – pět kusů by to bylo, milospáne, na týhle straně.“

„Tak vylez ještě na další.“

Zanedlouho se znovu ozval hlas, který nám oznamoval, že Jupiter dosáhl sedmé větve.

„A teď, Jupe,“ volal Legrand, zřejmě velmi rozčilen, „se pokus na tu větev vyškrábat, ale nejdál co můžeš. A když přijdeš na něco divného, ozvi se.“

Jestliže jsem do této chvíle přece jen trochu pochyboval o šílenství svého ubohého přítele, teď jsem o něm nabyl

jistoty. Nezbyvalo mi než uvěřit, že se dočista zbláznil, a začal jsem mít vážné obavy, jak ho dostanu domů. Když jsem uvažoval, jak to zařídit, zaslechl jsem opět Jupiterův hlas.

„Na tuhle větev se moc daleko nevodvážím – je nadobro uschlá.“

„Co říkáš – *uschlá* že je ta větev, Jupiterě?“ křičel Legrand zajíkově.

„To se ví, milospane, je s ní konec – vodumřela – povídám.“

„Co si teď proboha živého počnu?“ zeptal se Legrand, jako by ho postihlo strašné neštěstí.

„Nevíte?“ dychtivě jsem se chopil příležitosti zasáhnout, „inu, pojďte domů a lehněte si do postele. No tak – jste přece rozumný mládenec, ne? Už se připozdívá a nezapomeňte na slib.“

„Jupiterě,“ křičel, vůbec si mne nevšímaje, „slyšíš mě?“

„Náramně slyším, milospane – každý slovo.“

„Vyzkoušej tedy pořádně to dřevo nožem a pověz mi, jestli je opravdu hodně shnilé.“

„Prohnilý by tedy bylo, milospane, to jo,“ odpověděl po chvílce černocho, „ale mohlo by bejt eště vo moc víc. Já bych třeba zkusil popolízť po tý větvi sám – to by šlo.“

„Sám? Co to povídáš?“

„No bez brouka. Je to strašně těžkej brouk. Co kdybych ho hodil dolů – pod jedním černým chlapem by ta větev třeba nepraskla.“

„Ty zpropadený darebáku!“ volal Legrand a zřejmě se mu ulevilo, „co mi to chceš nabulíkovat? Jestli toho brouka pustíš, namouduši ti zlomím vaz. Nu tak, Jupiterě, slyšíš, co ti povídám?“

„No jo, milospane, ale zrovna takhle byste nemusel na chudáka negra povykovat.“

„Nu dobře – tak poslouchej! Jestli se odvážíš na tu větev hodně daleko, tak daleko, jak myslíš, že tě unese, a nepustíš přitom brouka, daruju ti hned, jak slezeš, stříbrný dolar.“

„Už teda lezu, milospane Will – namouduši,“ odpověděl černoch velmi hbitě – „už sem na samým konci.“

„Co – na konci?“ zaječel teď Legrand, „na konci té větve?“

„No, co nevidět tam budu, milospane – a hele – panebože, smiluj se! Co je to tady na stromě?“

„Nu,“ křičel Legrand rozjásaně, „co je to?“

„Dohromady nic – lebka. Někdo tu na stromě zapomněl hlavu a vrány z ní vožraly sakumpak všecko maso.“

„Lebka, říkáš! Báječné! Jak je k větvi připevněna – čím na ní drží?“

„To musím, milospane, vobhlídnout. Namoutě, tohle je mi náká podezřelá situace – do lebky vám je zaraženej ohromnej hřebík, kterým je přitlučená ke stromu.“

„Dobrá, Jupitero, teď udělej přesně, co ti řeknu – slyšíš?“

„K službám, milospane.“

„Tak dávej pozor – najdi u té lebky levé oko.“

„Cha! To je dobrý! Dyť vůbec žádný voko nemá.“

„Jsi ty ale kus pitomce! Poznáš svou pravou ruku od levé?“

„To teda poznám – v tom já se moc dobře vyznám – ta, co s ní štípám dříví, je levá.“

„To je pravda – jsi levák; nu, a levé oko máš na stejné straně jako levou ruku. Teď snad najdeš levé oko té lebky, anebo aspoň místo, kde levé oko bývalo. Máš ho?“

Nastalo delší ticho. Konečně se černoch ozval:

„Je levý voko tý lebky taky na tý straně, na kerý má levou ruku? Vona ta lebka totiž nemá ani malíček, natož ruku – ale nevadí – já už sem to voko našel – tady ho mám – je levý! Co s ním mám dělat?“

„Prostrč tím okem brouka a spusť ho dolů, pokud ti to šňůra dovolí – ale dej pozor – drž ji přitom pevně.“

„Hotovo, milospáne Will – ouplná hračka – jak nic sem tou dírou brouka protáh – koukněte se na něj zezdola!“

Za této debaty nebylo vidět ani kousíček Jupiterova těla; ale brouk, kterého spustil na provázku, se teď trpytil jak bán z vyleštěného zlata v posledních paprscích zapadajícího slunce, které ještě slabě ozařovalo výšinu, na níž jsme stáli. Chrobák visel docela volně pod větvemi, a kdyby jej Jupiter pustil na zem, byl by dopadl k našim nohám. Legrand ihned popadl kosu a přímo pod hmyzem vysekal v trávě pruh, tři až čtyři yardy široký, a pak nařídil Jupiterovi, aby šňůru pustil a slezl ze stromu.

Potom s úzkostlivou přesností zarazil do země kolík právě tam, kde brouk dopadl, vytáhl z kapsy míru, jeden konec pásma připevnil ke kmeni stromu v bodě, který byl nejbližší kolíku, pak míru rozvinul ke kolíku a odtud ji vedl dál směrem určeným těmito dvěma body, do vzdálenosti padesáti stop, zatímco Jupiter před ním kosou vysekal porost. V tomto místě zarazil druhý kolík a kolem něho jakožto středu vyznačil kruh s průměrem asi čtyř stop. Nato vzal jeden rýč, druhý dal Jupiterovi a třetí mně a požádal nás, abychom se co nejrychleji dali do práce.

Popravdě řečeno, vůbec si nelibuji v tomto druhu zábavy, a zvláště v té chvíli bych se jí byl milerád zřekl, neboť se blížila noc a byl jsem beztak unaven z předchozího tělocvičku; ale nevěděl jsem, jak z toho vyklouznout, a také jsem se bál odmítnout, abych přítele nepopudil. Kdybych se byl mohl spolehnout na Jupiterovu pomoc, bez váhání bych se byl pokusil dopravit šilence domů třeba i násilím, ale znal jsem příliš dobře postoj starého černocho, abych s ním mohl počítat v jakémkoli osobním sporu s jeho pánem. Byl jsem přesvědčen, že Legrand naletěl jedné z nespočetných jižních

báchorek o zakopaných penězích a že se v tom výmyslu utvrdil nálezem chrobáka, či snad i Jupiterovým paličatým tvrzením, že brouk je opravdu ze zlata. Když mysl tíhne k šílenství, dá se ochotně obloudit takovými náznaky, zvláště jsou-li v souladu s pěstovanou apriorní představou – a mimo to jsem si vzpomněl na výrok toho nešťastníka o brouku, který ho prý zavede ke zlatu. To všechno mě náramně zlobilo i mátló; nakonec jsem se však rozhodl, že udělám z nouze ctnost – že budu poctivě kopat a tím dřív blouznivce přímo hmatatelným důkazem přesvědčím, jakým bludům propadá.

Rozsvítili jsme lucerny a vrhli se do práce se zápalem hodným rozumnějšího cíle; a ve svitu, který ozařoval naše postavy a nástroje, jsem se neubráníl myšlence, jakou asi malebnou skupinku tvoříme a jak podivné a podezřelé by se jistě zdálo naše počínání vetřelci, který by sem náhodou zabloudil.

Pracovali jsme nepřetržitě dvě hodiny. Moc jsme nemluvíli; nejvíc nás obtěžoval štěkot psa, který se o postup prací silně zajímal. Nakonec tak rámusil, že jsme začínali mít obavy, aby nepřilákal nějaké zatoulané cestovníky v okolí – totiž ty obavy měl Legrand; pokud jde o mne, byl bych uvítal jakékoli vyrušení, které by mi umožnilo dostat toho pomatence domů. Povýku nakonec učinil přítrž Jupiter, který s výrazem urputného odhodlání vylezl z jámy, jednou svou šlí svázal zvířeti tlamu a pak se s temným pochechtáváním vrátil k rýči.

Tak jsme se po dvou hodinách dostali do hloubky pěti stop – a po pokladu nikde potuchy. Nastala hlavní přestávka a já jsem začal doufat, že fraška končí. Avšak Legrand, třebaže byl v značných rozpacích, si jen zamyšleně utřel čelo a dal se znovu do práce. Vyrýli jsme už celý kruh v šíři čtyř stop a teď jsme ho ještě o dvě stopy v průměru rozšiřovali. Zase jsme nic neobjevili. Zlatokop, jehož mi bylo

upřímně líto, se konečně vyškrábal z jámy, hořké zklamání vryto v každém tahu tváře, a zvolna, váhavě si navlékl kabát, který předtím odhodil. Já jsem zatím mlčel. Jupiter začal na pokyn svého pána sbírat náradí. Pak ještě sundal psovi náhubek a zamířili jsme beze slova k domovu.

Neušli jsme snad ani deset kroků, když Legrand strašlivě zaklel, přiskočil k Jupiterovi a popadl ho za krk. Užaslý černoch otevřel oči i ústa dokořán, pustil rýče a klesl na kolena.

„Ty darebáku,“ spustil Legrand, sykáje slova mezi zaťatými zuby, „ty ohavný lotře! Mluv, povídám ti! Nevykrucuj se a hned mi odpověz – kde – kde máš levé oko?“

„Proboha, milospane Will! Copak tohle tady není moje levé voko?“ zařval vyděšený Jupiter a přitom si položil ruku na *pravý* zrakový orgán a držel ji tam se zoufalou úporností, jako by měl strach, že mu ho pán vzápětí vydlobne.

„Já jsem si to myslel! Já to věděl – hurá!“ povykoval Legrand, pustil černocha a provedl několik kvapíkových poskoků a piruet k nesmírnému údivu svého sluhy, který vstal a jen němě civěl z pána na mne a ze mne na pána.

„Pojďte! Musíme zpátky,“ řekl Legrand, „hra ještě neskončila,“ a znovu nás vedl k lyrovníku.

„Jupitere,“ řekl, když jsme došli pod strom, „pojď sem! Je ta lebka přibita k větvi tváří ven, anebo tváří k té větvi?“

„Vobličejem ven, milospane, takže vrány mohly na voči pěkně bez vobtíží.“

„No dobrá, a pustils brouka tímhle okem, nebo tímhle?“ – a Legrand se dotkl Jupiterových víček.

„Tohle voko to bylo, milospane – levý – jak ste mi řek,“ a černoch zase ukázal na pravé oko.

„To stačí – musíme to zkusit znovu.“

Nato přítel, v jehož šílení jsem najednou viděl, anebo se mi zdálo, že vidím, náznak jistého smyslu, posunul kolík, označující místo, kam brouk dopadl, asi o tři palce k západu.

A jako prve zase vedl pásku od nejbližšího bodu na kmeni ke kolíku a tuto přímku pak prodloužil o dalších padesát stop a skončil několik yardů od místa, kde jsme kopali.

Kolem nové značky opsal kruh, o něco větší než ten první, a zase jsme se začali ohánět rýči. Padal jsem sice únavou, ale v mém vztahu k celé věci nastala jakási pro mne nepocho-pitelná změna – náhle se mi ta nucená práce tak nepříčila. Z neznámých důvodů jsem začal být zvědavý – dokonce mne to vzrušovalo. Možná že i při vši výstřednosti Legrandova chování si mne cosi podmaňovalo, jakási promyšlenost či záměrnost. Ryl jsem horlivě a chvílemi jsem se přistihl, jak se sám s jakousi zbohatlickou nadějí rozhlížím po vybájeném pokladu, jehož příznak pomátl mého nešťastného druhu.

Právě když jsem se nejvíc hroužil do těchto nálad – to jsme pracovali už zase asi půldruhé hodiny –, vyrušilo nás znovu zuřivé skučení psa. Když dorážel poprvé, dělal to zřejmě z hravosti či rozmaru, tentokrát však štěkal vážně a nešťastně a zuřivě se bránil, když mu chtěl Jupiter znovu zavázat hubu. Skočil do jámy a tlapami začal divoce odhazovat hlínu. Za pár vteřin vyhrabal hromadu kostí; byly to dvě úplné lidské kostry, mezi nimiž se povalovalo několik kovových knoflíků a cosi, co vypadalo jak prach ze zetlelé vlny. Další zásahy rýče odhalily čepel velkého španělského nože a pak se ve světle zablýskly tři nebo čtyři kusy zlatých a stříbrných mincí.

Když to Jupiter viděl, divoce se rozjásal, ale tvář jeho pána prozrazovala nesmírné zklamání. Pobízел nás však, abychom pokračovali; jen to dořekl, klopýtl jsem a upadl – špičkou boty jsem totiž uvázl ve velké železné obruči, napůl zasuté v kypré půdě.

Teď jsme se teprve pustili jaksepatří do práce – nikdy jsem nezažil deset minut tak vzrušeného napětí. V té chvílce jsme téměř úplně vyprostili z hlíny podlouhlou dřevěnou

truhlu, která – podle toho, jak byla zachovalá a podivuhodně tvrdá – patrně zčásti zkameněla, snad vlivem bichloridu rtuti. Truhla byla tři a půl stopy dlouhá, tři stopy široká a dvě a půl stopy měřila do hloubky. Byla pevně pobita železnými pásy, které byly zanátyovány a tvořily kolem bedny jakési mřížoví. Na delších stranách blíže víka bylo po třech železných kruzích, celkem šest, za které ji šest lidí mohlo pevně uchopit. Ať jsme se však namáhali sebevíc, truhlu jsme nezdvihli, jen jsme ji malinko postrčili. Hned nám bylo jasné, že takovou tíhu odtud nedokážeme odnést. Víko naštěstí drželo jen za dvě posunovací zástrčky. Se zatajeným dechem, hořice nedočkavostí, jsme je odsouvali. V okamžení před námi zářil poklad nedozírné ceny. Jakmile paprsky svítilny dopadly do jámy, zableskla odtud vzhůru záře a třpyt ze změti navršeného zlata a skvostů, až nás to dočista oslepilo.

Marně bych se vám snažil vylicít, s jakými pocity jsem na to zíral. Úžas v nich ovšem převládal. Legrand byl z rozčilení zřejmě úplně vyčerpán – sotva řekl pár slov. Jupiterova tvář na chvíli mrtvolně zesinala – jak je to jen u černošského obličejе možné. Zdálo se mi, že je omráčen – jako když ho zasáhne blesk. Pak se vrhl v jámě na kolena, pohroužil nahé paže až po lokty do zlata a dlouho je nevytahoval, jako by se té slastné lázně nemohl nabažit. Nakonec zhluboka vydechl a zvolal v jakési samomluvě:

„A všechno to pošlo vod toho zlatýho brouka! Vod toho milýho zlatýho broučka! Chudáček malej, a já sem byl na něj tak sprostěj, tak sem mu nadával! Že ti není hanba, ty chlape černej – no, řekni sám, že je!“

Byl nejvyšší čas, abych pánovi i sluhovi důrazně připomněl, že by bylo záhodno poklad uklidit, neboť se připozdívalo a ještě nás čekal nesnadný úkol všechno před svítáním dopravit pod střechu. Nevěděli jsme si s tím rady a dlouho

jsme si marně lámali hlavu co dál – nikoho nic kloudného nenapadlo. Nakonec jsme bednu nadlehčili tak, že jsme ji ze dvou třetin vyprázdnili, a pak už jsme ji mohli s trochou námahy vyždvihnout z jámy. Vytahané věci jsme poskládali do houští a nechali u nich na stráž psa. Jupiter mu přísně nařídil, aby se za nic nehýbal z místa a aby do našeho návratu ani nehlesl. Nato jsme se s truhlicí chvatně vydali k domovu a dorazili jsme do chaty s vypětím všech sil, ale bez pohromy, v jednu hodinu zrána. Byli jsme tak utrmáceni, že jsme v tu chvíli nebyli schopni podniknout nic dalšího. Do dvou hodin jsme odpočívali, něco jsme snědli a pak zas vyrazili do kopců, vybaveni třemi pevnými pytli, které jsme našťestí našli v Legrandově domácnosti. Krátce před čtvrtou jsme došli k jámě, rozdělili jsme mezi sebe pokud možno rovnými díly zbytek kořisti, jámu jsme ani nezahrabali a opět jsme zamířili k chatě. Podruhé jsme v ní složili své zlaté břímě právě ve chvíli, kdy první slabé pruhy úsvitu probleskly nad vrcholky stromů na východě.

Byli jsme teď nadobro vyčerpaní, ale ze samého rozčilení jsme nedokázali pořádně si odpočinout. Tři čtyři hodiny jsme neklidně dřímali, ale pak, jako bychom se byli smluvili, jsme najednou vstali a začali prohlížet poklad.

Truhla byla vrchovatá a zabralo nám celý den a značnou část noci, než jsme její obsah prozkoumali. Nic nebylo uspořádáno podle nějakého systému, všechno bylo páté přes deváté naházeno na hromadu. Když jsme poklad pečlivě roztrídili, zjistili jsme, že jsme majiteli daleko většího bohatství, než jsme se zprvu domnívali. Jen mincí tam bylo aspoň za čtyři sta padesát tisíc dolarů – odhadovali jsme jejich cenu co nejpresněji podle soudobých indexů. Nebyl tam jediný stříbrný kus. Všechny peníze byly ze starého zlata a nejruznějších druhů – byly tu mince francouzské, španělské a německé, několik anglických guinejí a také nějaké hrací

penízky, jaké jsme nikdy neviděli. Našli jsme také několik velkých a těžkých mincí s nápisy tak setřelými, že jsme je ani nerozluštili. Americké peníze tam nebyly. Obtížnější už bylo odhadnout cenu skvostů. Byly tam diamanty – pár nesmírně velkých a krásných – celkem sto deset kusů a žádný z nich nebyl malý, osmnáct podivuhodně třpytných rubínů, tři sta deset smaragdů – všechny nádherné – a jedenadvacet safírů a jeden opál. Všechny tyto kameny byly vylámaný ze svých zasazení a lůžek a poházeny volně po truhle. Lůžka sama, která jsme našli mezi ostatním zlatem, byla zřejmě potlučena kladivem – snad aby je nikdo nepoznal. Krom toho tu byla spousta šperků a ozdob z ryzího zlata – téměř dvě stě masivních prstenů a náušnic, těžké řetězy – třicet, pokud se pamatuji –, dále třiaosmdesát velkých a těžkých krucifixů, pět zlatých velmi cenných kadidelnic, ohromná zlatá punčová mísa, bohatě zdobená tepanými réвовými listy a bakchickými figurkami, jakož i dvě rukojeti mečů s jemnou reliéfovou prací a mnoho dalších předmětů, na které si už ani nevzpomínám. Tyto drahocennosti vážily víc než tři sta padesát anglických liber. A do tohoto odhadu jsem ještě nezapočítal sto devadesát sedm skvělých zlatých hodinek; troje z nich byly aspoň po pěti stech dolarech. Mnohé byly velmi staré a jako chronometry neměly žádnou cenu, neboť jejich stroje byly do značné míry poškozeny rzí – ale ve všech bylo zasazeno plno drahokamů a jejich pláště byly hodnotné. Ještě toho večera jsme odhadli celý obsah truhlice na půldruhého miliónu dolarů, a když jsme později roztřídili šperky a drahokamy (několik jsme si jich ponechali pro osobní potřebu), zjistili jsme, že jsme hodnotu pokladu zdaleka nedocenili.

Když jsme konečně všechno prozkoumali a vlna počátečního vzrušení trochu opadla, začal Legrand – který viděl, že už zmírám nedočkavostí dovědět se rozuzlení této

kromobyčejné záhady – zevrubně líčit všechno, co s příběhem souviselo.

„Jistě se pamatujete na ten večer,“ řekl, „když jsem vám dal do ruky onen neumělý náčrtek chrobáka. Také si vzpomínáte, jak jsem se na vás rozzlobil, když jste neustále tvrdil, že se má kresba podobá umrlčí hlavě. Když jste to řekl poprvé, myslel jsem, že žertujete, pak se mi ale vybavily ty zvláštní skvrny na hřbetě mého hmyzu a v duchu jsem připouštěl, že vaše poznámka má jisté opodstatnění. Ale velmi mě popouzelo, jak jste se posmíval mým kreslířským schopnostem – bývám totiž pokládán za slušného malíře –, a proto když jste mi vrátil útržek pergamenu, už jsem ho chtěl zmačkat a vztekle hodit do ohně.“

„Ten kousek papíru myslíte,“ řekl jsem.

„Ne. Vypadal úplně jako papír a také jsem si to zprvu myslel – když jsem ale na něm začal kreslit, hned jsem zjistil, že je to kus tenounkého pergamenu. Jak si vzpomínáte, byl velmi špinavý. Nuže, když jsem ho vlastně už muchlal, letmo jsem mrkl na kresbu, kterou jste si tak prohlížel, a dovedete si představit, jak ve mně hrklo, když jsem skutečně viděl podobu umrlčí hlavy tam, kde jsem nakreslil – aspoň se mi to zdálo – brouka. Chvilí jsem byl tak konsternován, že jsem nemohl logicky uvažovat. Věděl jsem, že v podrobnostech se má kresba lišila od téhle – ovšem v celkovém obrysu tu jistá podobnost byla. Pak jsem vzal svíčku, odešel jsem si sednout na druhý konec místnosti a tam jsem pergamen zkoumal důkladněji. Obrátil jsem jej a na rubu jsem našel svůj vlastní náčrtek – přesně tak, jak jsem jej nakreslil. Nejdřív mě nic nenapadlo, jen mě zarazila ta neuvěřitelná podoba linií dvou kreseb – ta prapodivná shoda okolností obsažená ve faktu, že na opačné straně pergamenu, přímo pod mou kresbou chrobáka, je lebka, o které nevím, a že tato lebka se nejen tvarem, ale i rozměrem tak strašně podobá mému

nákresu. Jak říkám, prapodivnost této koincidence mě na chvíli úplně omráčila. Takové náhodné shody obvykle tak působí. Mysl se úporně snaží odhalit spojitost – sled příčiny a následku, a když se jí to nepodaří, dočasně ochrne. Když jsem se však z ustrnutí vzpamatoval, začalo se mi v hlavě rozbřeskovat vědomí, které mne omráčilo ještě mnohem víc než koincidence. Jasně a přesně jsem si vybavil, že v době, kdy jsem na pergamen kreslil chrobáka, nebylo tam nakresleno nic. Záhy jsem byl o tom naprosto přesvědčen, protože jsem si vzpomněl, jak jsem si list prohlédl nejprve na jedné straně a pak jsem ho otočil – hledal jsem na něm totiž co nejčistší místo. Kdyby tam byla lebka, byl bych si jí samozřejmě všiml. V tom byl kus záhady, kterou jsem si vůbec nedovedl vysvětlit; ale přece už tenkrát mi v nejasutějších, nejtajnějších komůrkách mozku jako matná světluška zablikalo poznání pravdy, kterou včerejší výprava tak nádherně potvrdila. Hned jsem vstal, pergamen zamkl a veškeré další úvahy jsem odložil, až budu sám.

Když jste odešel a Jupiter tvrdě spal, přistoupil jsem k systematictějšímu průzkumu. Předně jsem si rozebral okolnosti, za jakých jsem vůbec k pergamenu přišel. Místo, kde jsme objevili chrobáka, bylo na pobřeží pevniny, asi míli na východ od ostrova a jen kousek nad značkou pro nejvyšší příboj. Jak jsem brouka chytil, pořádně mě kousl; nato jsem ho pustil a brouk zalétl k Jupiterovi. A ten se při své opatrnosti ještě sháněl po listu nebo něčem podobném, do čeho by ho mohl chňapnout. A právě v tom okamžiku padlo mu oko, a ostatně mně také, na útržek pergamenu, který jsem měl tehdy za kus papíru. Byl zpola zasut v písku, čouhal z něho jen růžek. A nedaleko odtud jsem objevil zbytky trupu nějakého člunu, zřejmě pinasky větší lodi. Ty trosky tu podle všeho byly už dávno, protože se to už ani nepodobalo dřevům z lodi.

Tak tedy Jupiter zvedl pergamen, zabalil do něho brouka a podal mi ho. Brzy nato jsme zamířili domů a cestou jsme potkali poručíka G. Ukázal jsem mu ten hmyz a on mne žádal, jestli bych mu ho nepůjčil s sebou do pevnosti. Svolil jsem a on si ho hned strčil do kapsičky u vesty – ovšem jen tak, bez pergamenu, který jsem během prohlížení pořád držel v ruce. Snad se bál, abych si to ještě nerozmyslil, a chtěl si tak raději svou kořist okamžitě pojistit – víte, jaký je to nadšenec pro všechno z oboru přírodních věd. Já jsem bezpochyby strčil pergamen nevědomky do kapsy.

Pamatujete, jak jsem chtěl u stolu nakreslit brouka a jak jsem nenašel na obvyklém místě papír. Díval jsem se do zásuvky, ale žádný jsem tam nenašel. Hledal jsem po kapsách, že snad přijdu na nějaký starý dopis, a kápl jsem na pergamen. Vykládám vám přesně, jak jsem k pergamenu přišel, protože se mi ty podrobnosti nesmírně živě vtiskly do paměti.

Patrně mě máte za fantistu – ale už tehdy jsem objevil jistou souvislost. Spojil jsem dva články velkého řetězu. Na mořském břehu leží vrak lodi a nedaleko od ní pergamen – ne papír – a na něm obraz lebky. Ptáte se samozřejmě, kde je jaká souvislost? A já odpovídám, že lebka nebo umrlčí hlava je přece známý pirátský znak. Při všech přepadech vztyčují piráti vlajku s umrlčí hlavou.

Řekl jsem, že ten útržek byl pergamen, a ne papír. Pergamen je trvanlivý – téměř nezničitelný. Věci, na kterých moc nezáleží, se zřídkakdy zaznamenávají na pergamenu, protože k obyčejnému kreslení či psaní se zdaleka tak dobře nehodí jako papír. Když jsem takhle uvažoval, začínal jsem v lebce tušit jistý význam – jakousi závažnost. Také mi neušlo, jaký tvar má ten pergamen. Jeden roh byl sice nějakou náhodou zničen, ale bylo vidět, že list býval původně podélný. A zrovna takový by si mohl někdo vybrat

k nějakému memorandu – k záznamu něčeho, co se má natrvalo uchovat.“

„Ale říkáte,“ přerušil jsem ho, „že lebka na pergamenu nebyla, když jste na něm kreslil brouka. Jak jste tedy přišel na souvislost mezi člunem a lebkou? Vždyť se tam ta lebka octla – bůhsud’ jak a kdo ji tam nakreslil – teprve později, když už tam byl nakreslený chrobák.“

„Ach ano, kolem toho se točí celá ta záhada – ačkoli tuhle část tajemství jsem rozluštil poměrně bez nesnází. Šel jsem najisto. Uvažoval jsem například takto: když jsem kreslil chrobáka, lebka na pergamenu ještě znát nebyla. Dokončil jsem kresbu a podal vám ji a pak jsem vás upřeně pozoroval, dokud jste mi ji nevrátil.“

Vy jste tedy lebku nekreslil a nikdo další, kdo by ji byl mohl načrtnout, tam nebyl. Nebyla tedy dílem lidské ruky. Přesto ale existovala.

Když jsem ve svém rozboru došel až sem, snažil jsem se úporně rozpomenout – a také jsem se naprosto zřetelně rozpomenul – na každou maličkost a situaci z této doby. Bylo velmi chladno – vzácná a šťastná náhoda! – a v krbu plápolal oheň. Zahřál jsem se předtím procházkou a posadil jsem se tedy ke stolu. Vy jste si ale přišoupl židli až k samému ohništi. Zrovna když jsem vám dal pergamen do ruky a vy jste se ho chystal prohlížet, vrazil do místnosti můj foundlandan Vlk a skočil vám na ramena. Levou rukou jste ho hladil a odháněl, kdežto pravici, v které jste držel pergamen, jste nechal volně klesnout mezi kolena a až těsně k ohni. V jednom okamžiku jsem myslel, že pergamen od žáru chytí, a už jsem vás chtěl varovat – než jsem ale promluvil, zase jste ho odtáhl a začal jste si ho prohlížet. Když jsem si všechny ty podrobnosti shrnul, byl jsem pevně přesvědčen, že se tam lebka objevila účinkem *tepla*. Jistě je vám známo, že existují – a existovaly už odedávna – chemické

přípravky, kterými se dá psát na papír nebo jemný pergamén, a písmo se objeví jen tehdy, jestliže je vystaveno nějakému žáru. Někdy se k tomu užívá safloru, rozpuštěného v lučavce královské a rozředěného čtyřmi díly vody – tak vznikne zelený inkoust. Ryzí kobalt rozpuštěný v kyselině dusičné dává inkoust červený. Tyto barvy za kratší či delší dobu zmizí – jak vychladne materiál, na kterém se psalo –, ale znovu se objeví, když se podklad zahřeje.

Začal jsem teď umrlčí hlavu důkladně zkoumat. Vnější tahy – totiž ty bližší k okraji pergamentu – byly mnohem zřetelnější než ostatní. Teplo zřejmě nepůsobilo úplně nebo působilo nerovnoměrně. Hned jsem přidal na oheň a celý list jsem kousíček po kousíčku vystavil prudkému žáru. Ze začátku vyvstaly jen silněji matné čáry lebky, když jsem ale pokus opakoval, ukázala se šikmo od ní v protějším rohu podoba něčeho, co jsem měl na první pohled za kozu. Při bližším zkoumání jsem zjistil, že to má být kůzle.“

To mne rozesmálo a řekl jsem: „Namouduši nemám právo se vám smát – půldruhého miliónu dolarů není žádná legrace, to je vážná věc –, ale jak seženete třetí článek v tom řetězu? Spojitost mezi piráty a kozou se dá těžko dokázat – piráti, jak víte, se o kozy moc nezajímají – to spíš farmáři.“

„Já jsem ale řekl, že to *nebyl* obrázek kozy.“

„No tak tedy kůzlete – v tom už není velký rozdíl.“

„Není v tom *velký* rozdíl, ale rozdíl v tom je,“ řekl Legrand. „Jistý kapitán se tak totiž jmenoval – snad jste už slyšel jméno Kidd†. V tom obrázku zvířete jsem okamžitě viděl buď nějakou slovní hříčku, nebo hieroglyfický podpis. Povídám podpis, protože jeho umístění na listu mi ten nápad vnuklo. Kdežto umrlčí hlava v protějším rohu budila dojem znaku nebo pečeti. Bylo ovšem velice mrzuté, že to hlavní

† Kidd (angl.) – kůzle. (pozn. překl.)

chybělo – podstata mého pomyslného dokumentu – text pro můj kontext.“

„Podle všeho jste čekal, že mezi znakem a podpisem najdete nějaké sdělení.“

„Něco v tom smyslu. Je nesporné, že jsem byl přímo posedlý předtuchou, že mne co nevidět potká nějaké báječné štěstí. Ale sotva bych mohl říci proč. Možná že to bylo přece jen spíš přání než skutečná víra; ale víte, že Jupiterovy hloupé řeči o tom, že brouk je z pravého zlata, ohromně podnítily mou fantazii? A pak ta řada náhod, ta souhra náhod – to bylo něco tak prapodivného! Všiml jste si, jak se čirou náhodou všechny ty věci sběhly v jediném dni z celého roku, kdy se zrovna ochladilo tak, aby se muselo zatopit, a že bez ohně a vlastně také bez zásahu psa přesně v tom okamžiku, kdy se objevil, bych se nikdy nic nedověděl o lebce, a tak bych také nikdy nezískal poklad?“

„Ano – ale pokračujte – hořím nedočkavostí.“

„Dobrá; jistě jste slyšel spoustu historek, tisíce všelijakých neurčitých pověstí o penězích, které měl někde na atlantickém pobřeží zakopat Kidd a jeho kumpáni. Ty pověsti měly bezesporu nějaký faktický podklad. A příčinu, proč se tak dlouho a tak nepřetržitě udržovaly, vidím v tom, že zakopaný poklad zůstával ustavičně pod zemí. Kdyby byl Kidd svou kořist na čas ukryl a potom vykopal, sotva by se k nám ty pověsti donesly v dnešní podobě. Všimněte si, že všechny povídačky hovoří o lidech, kteří šli peníze hledat, a ne kteří je našli. Kdyby byl pirát získal poklad zpátky, dávno by se na všechno zapomnělo. Říkal jsem si, že se asi něco stalo, nějaká nehoda – řekněme, že se ztratil záznam, který označoval polohu pokladu –, a proto Kidd nemohl svou kořist najít. O té nehodě se patrně dověděli jeho kumpáni, kteří by se jinak ani nedoslechli o nějakém zakopaném pokladu, a začali po něm horečně pátrat – ovšem naslepo, a proto

marně – a tím se také stali původci všelijakých zpráv, které teď obecně kolují. Slyšel jste snad, že by někdo na pobřeží vykopal nějaký větší poklad?“

„Neslyšel.“

Ale že Kidd nahromadil nesmírné bohatství, to je známo. Předpokládal jsem, že poklad je dosud pod zemí, a ani vás snad nepřekvapí, když vám řeknu, že jsem pocítil nejen naději, ale brzy i jistotu, že tak podivně objevený pergamen obsahuje ztracené údaje o jeho poloze.“

„A jak jste postupoval dál?“

„Roznítíl jsem ještě větší oheň a znovu jsem k němu přiložil pergamen – ale nic se na něm neobjevilo. Řekl jsem si, že závada bude třeba ve vrstvě špíny na povrchu listu, a proto jsem ho opatrně omyl teplou vodou, pak jsem ho položil lebkou dolů na cínovou pánvičku, kterou jsem postavil na rozžhavené dřevěné uhlí. Za pár minut – když se pánev pořádně rozpálila – jsem útržek vytáhl a s nevýslovnou radostí jsem zjistil, že je na několika místech popsán; vypadalo to jako nějaké číslice v řádcích. Znovu jsem ho dal na pánev a nechal ho tam další minutu. Když jsem ho vytáhl tentokrát, celá jedna strana vypadala tak, jak ji vidíte teď.“

Tu Legrand pergamen znovu rozložil a podal mi jej, abych si jej prohlédl. Mezi lebkou a kozou byly hrubě načmárány červeným inkoustem tyto značky:

$$\begin{aligned} &53\ddagger\ddagger\ddagger(305))6^*;4826)4\ddagger.)4\ddagger);806^*;48\ddagger(8\pi60))85;1\ddagger \\ &(:;\ddagger^*8\ddagger83(88)5^*\ddagger;46(;88^*96^*?;8)^*\ddagger(;485);5^*\ddagger2.^* \\ &\ddagger(;4956^*2(5^*-4)8\pi8^*;4069285);)6\ddagger8)4\ddagger\ddagger;1(\ddagger9; \\ &48081;8:8\ddagger1;48\ddagger85;4)485\ddagger528806^*81(\ddagger9;48;(88;4 \\ &(\ddagger?34;48)4\ddagger;161;:188;\ddagger?; \end{aligned}$$

„Z toho jsem za mák nezmoudřel,“ řekl jsem, vraceje pergamen. „Kdybyste mi za rozluštění tohoto rébusu sliboval

všechny klenoty bájně Golcondy, vím určitě, že bych se jich nedočkal.“

„A přece,“ řekl Legrand, „není rozluštění zdaleka tak složité, jak se vám snad při prvním zběžném pohledu na ty značky zdá. Jistě by každý hned uhodl, že jsou to šifry – tedy že něco znamenají; ale podle toho, co se ví o Kiddovi, jsem soudil, že nebyl schopen sestavit nějaký spletitější kryptogram. Řekl jsem si hned, že tohle bude jednoduchý druh tajného písma – který ovšem primitivní rozum námořníka nemůže bez klíče stejně rozluštit.“

„A vy jste to opravdu rozluštil?“

„Hladce – už jsem vyluštil jiné kryptogramy a tisíckrát nesrozumitelnější. Začal jsem se o ty hříčky zajímat částečně vlivem poměrů, ale i jinak mě k nim cosi přitahovalo, nu a teď dokonce pochybuji, že lidský důmysl dokáže sestavit takový problém, který by zase lidský důmysl při vypjatém soustředění nevyřešil. Jakmile jsem jednou stanovil souvislé a čitelné znaky, už jsem si nelámал hlavu tím, jak vyluštím jejich obsah.“

Nejdřív jsem si položil otázku – to platí ostatně pro všechny případy tajného písma –, v jaké řeči je ta šifra, protože pravidla řešení zvlášť u těch jednodušších šifer se řídí a také mění podle různých jazykových zvláštností. Obyčejně nezbyvá nic jiného než vyzkoušet (podle určité pravděpodobnosti) všechny jazyky, které luštitel ovládá, dokud nepřijde na ten pravý. Ale u šifry, kterou tu máme před sebou, tahle potíž odpadla díky podpisu. Slovní hříčka se slovem Kidd se dá uplatnit jen v angličtině. Nebýt toho, byl bych začal španělštinou nebo franštinou jakožto jazyky, v kterých by pirát od jihoamerických břehů nejspíš zapsal takové tajemství. Ale takhle jsem předpokládal, že kryptogram je anglický.

Všimněte si, že mezi slovy nejsou žádné mezery. Kdyby tam byly, byl by to úkol poměrně snadný. V tom případě

bych začal porovnáváním a rozbořem kratších slov, a kdyby tam bylo slovo jen o jednom písmeni (jako je například neurčitý člen anebo zájmeno *I – já*), měl bych řešení bezmála v kapse. Když ale slova oddělována nebyla, zjistil jsem si nejdřív, která písmena jsou v šifře nejčastější a kterých je nejméně. Sečetl jsem všechna a sestavil jsem si takovouhle tabulku:

ZNAK	POČET
8	33
;	26
4	19
‡a)	16
*	13
5	12
6	11
1a†	8
0	6
9a2	5
:a3	4
?	3
π	2
–a.	1

Nuže – v angličtině se ze všech písmen objevuje nejčastěji *e*. Po něm následují písmena v tomto pořadí: *a o i d h n r s t u y c f g l m w g k p q x z*. *E* má tak zřetelnou převahu, že jen v málokteré trochu delší větě nebývá nejpočetnějším písmenem.

Nu, a tak tu máme hned na začátku základ k něčemu spolehlivějšímu, než je pouhý odhad. Jak by se tabulky dalo používat obecně, je snad nabíledni – ale při řešení této šifry

se o ni budeme opírat jen částečně. Protože je tu převládající znak 8, vyjdeme z předpokladu, že je to *e* v normální abecedě. Abychom si tuto premisu ověřili, podívejme se, jestli je znak 8 často zdvojen – protože *e* je v angličtině velmi často zdvojeno – například v takových slovech jako *meet*, *fleet*, *speed*, *seen*, *been*, *agree* a podobně. V našem případě vidíme, že osmička je tu dvojatě pětkrát, třebaže kryptogram je krátký.

Řekněme tedy, že 8 rovná se *e*. Pokud jde o slova v angličtině, je tu nejběžnějším slovem člen *the*. Podívejme se tedy, zda se nám opakují tři znaky, vždy ve stejném sledu, a poslední z nich zda je 8. Zjistíme-li, že se takto uspořádané znaky opakují, pak je nejvýš pravděpodobné, že představují slovo *the*. A skutečně jsme těch skupin objevili sedm – jsou to tyto značky ;48. Můžeme tedy předpokládat, že znak podobný středníku reprezentuje *t*, 4 rovná se *h* a 8 je – jak se nám tady potvrzuje – opravdu *e*. Tak jsme už udělali velký pokrok.

Jakmile jsme však napevno stanovili jediné slovo, můžeme z toho vyvozovat další veledůležitou věc – totiž několik začátků a zakončení dalších slov. Všimněme si například předposlední kombinace ;48, která se objevuje ke konci šifry. Víme, že středníkový znak, který hned po tomto členu *the* následuje, musí být začátek slova a z dalších šesti znaků už taky pět známe. Dosadíme tedy za znaky, které jsme rozluštili, patřičná písmena a vynechme místo pro neznámá

t eeth

Ihned můžeme vyloučit to *th* na konci, protože neexistuje slovo, které by začínalo písmenem *t* s tímto *th* na konci nebo uprostřed, a když na to prázdné místo dosadíme kterékoli písmeno z abecedy, zjistíme, že s tím *th* prostě neutvoříme

slovo. Tak jsme zúžili volbu na *tee* a znovu probíráme abecedu a docházíme k jedinému závěru, že nám chybí *r* – tedy je to strom – *tree*. Tím jsme poznali další písmeno reprezentované závorkou a k tomu dvě slova vedle sebe – *the tree*.

O kousek dál za těmhle slovy se ještě jednou shledáme s kombinací ;48 – použijme jí však k určení konce předchozího slova. Máme před sebou tento sled slov a znaků:

the tree ;4(þ?34 the

anebo když za znaky, které už známe, dosadíme normální písmena, čteme:

the tree thrþ?3h the

Nu, a když neznámé znaky prostě vypustíme anebo je nahradíme tečkami, vypadá to takhle:

the tree thr...h the

a hned nás samozřejmě napadne slovo *through* – skrz. Ale tímhle objevem jsme získali další tři písmena; *o*, *u* a *g*, která představují dva křížky nad sebou, otazník a trojka, takhle þ?3.

Když se teď v šifře rozhlédneme po kombinacích známých znaků, najdeme v prvním řádku tohle seskupení:

83(88 čili *egree*

– což je očividně valná část slova *degree* – stupeň, a máme také další písmeno *d*, které tu zastupuje znak v podobě křížku.

O čtyři znaky dál za slovem *degree* je tato skupina: